

M E N T O R

DIJAŠKI LIST

XXI.

ŠT. 4

V tem zvezku sodelujejo: Janko
Mlakar • Dr. V. Bohinec • Bogomir
• Alenka • Dr. I. P. • Mojmir Gor-
janski • Ažmanov • Maks Prezelj
• Crassus • Bogo Pleničar •

Vsebina 4. številke.

	Stran
Janko Mlakar / Spomini	73
Dr. V. Bohinec / Od Ptolomeja do Kocena	79
Bogomir / Mati	84
Alenka / Sveta noč, blažena noč	85
Dr. I. P. / Osovine črte iz šolske književne teorije	86
Mojmir Gorjanski / Nocoj	87
Ažmanov / Domov	88
Maks Prezlj / V strojne	89
Obzornik /	
Nove knjige	92
Naši zapiski	93
Jezikovna šola	94
Pomenki	94
Šahovski kotiček	95
Zanke in uganke	96

Uredništvo lista: Prof. dr. Joža Lovrenčič, Ljubljana, Zrinjskega c. 7. - Na uredništvo se pošiljajo vsi rokopisi in dopisi, ki so namenjeni za objavo v listu. - Rokopisi se ne vračajo. - Uprava je v Ljubljani, Miklošičeva cesta 7. - Na upravo se naslavljajo vsa naročila in reklamacije.

Vsak naročnik, naj dobiva list naravnost na svoj naslov ali pa pri poverjeniku, mora poravnati naročnino v prvi polovici letnika, sicer ne bo dobil več šeste številke.

Mentor izhaja v Ljubljani med šolskim letom vsakega 1. v mesecu. - Izdaja ga konzorcij (odg. prof. Janko Mlakar, Ljubljana, Ilirska ulica 25). - Urednik prof. dr. Joža Lovrenčič. - Tiska tiskarna Veit in drug, družba z o. z., Vir, p. Domžale (P. Veit, Vir). - Celoletna naročnina za dijake Din 30,-, za druge in zavode Din 40,-. Posamezna številka Din 4,-. Plačuje se naprej. - Štev. ček. računa pri poštni hranilnici v Ljubljani 14.676. - Naročnina za Italijo: Lit. 10,- za dijake, Lit. 15,- za druge; za Avstrijo: S 4,- za dijake, S 6,- za druge. - Plačuje se po italijanskih, oziroma avstrijskih čekovnih položnicah „Kato-liških misijonov“ v Grobljah pri Domžalah. - Naročnina za Ameriko 1 dolar, za vse druge kraje vrednost 4 švic. frankov. - Poverjeniki dobivajo za vsakih 10 plačanih izvodov enajstega zastonj. - Plačati pa morajo vso naročnino za vse naročene izvode pred izidom šeste številke vsakega letnika.

SPOMINI

JANKO MLAKAR

4. KLERIK

TRETJI DEL

V semenišču sem se že prve dni čutil popolnoma domačega, zlasti še, ker smo vsi bogoslovci brez ozira na letnik med seboj neprisiljeno občevali. Tikali smo se takoj z vsemi, tudi s tistimi četrtoletniki, ki so bili že posvečeni in smo jim rekli „presbiterji“.

Jako zabavno se mi je zdelo, kako so nas hodili prvi dan gledat. Predstavljanje se je vršilo čisto domače.

„Jaz sem France, kdo si pa ti?“ je dejal „veteran rekrutu“ in znanje je bilo sklenjeno.

Včasih se je tudi kdo zmotil v osebi, kateri je ponudil „tikanje“. Tako je na primer tretjeletnik Šolar ustavil mladega čedno oblečenega fanta na hodniku, mu segel v roko in dejal: „Jaz sem Jože, kdo si pa ti? Veš, tu se vsi tikamo!“

„Jaz sem pa Jaka“, mu je odvrnil novi semeniški — hlapec v najčistejšem ribniškem narečju. Svojo zmoto je Šolar spoznal še le pri večerji, ko je njegov „pobratim“ postavil skledo predenj in se mu tako široko smejal, da je imel usta do ušes odprta.

Prvoletniki so stanovali po štirje v eni sobi, vsi drugi pa po dva. Ako bi bil jaz ravnatelj in bi mi finance dopuščale, bi dal po možnosti večje sobe predeliti, da bi bila v vsaki sobi samo dva. Morda je za srednješolce dobro, da imajo skupne spalnice in učilnice, v to vprašanje se ne spuščam; na vsak način pa za odrastle tako skupno življenje ni prijetno. Bogoslovec potrebuje sobo, v kateri se čuti domačega in je v nji s svojim tovarišem nekaj gospodar. Tako si jo lahko tudi vsaj v nekoliko po svoje uredi. Najidealnejše bi bilo seveda, če bi imel lastno sobo. V ljubljanskem semenišču ima vsak mizo, pult, klečavnik z omario in posteljo. Omaro za obleko ima skupaj s tovarišem. Ker pa pri- nese skoraj vsak bogoslovec s seboj kaj svojega, čisto osebnega, si niti dve sobi nista popolnoma enaki.

Za človeka, ki je vsaj nekoliko navajen samostojnosti, je tudi jako neprijetno živeti nepretrgano v veliki družbi in pod vednim nadzorstvom. Zase vem, da bi bil težko vztrajal štiri leta v semenišču, če bi bil moral spati v skupni spalnici in študirati v skupni učilnici. Še to mi je bilo nerodno, da smo bili v prvem letniku štirje v eni sobi. Završnik in Janovsky mi sicer nista bila na poti, pač pa Klemen, ki je bil velik muzikus pred Gospodom, čeprav ni imel prav nič posluha. Seveda, za svoje „muziciranje“ ga tudi ni potreboval, saj ga niti slišal ni. Kot godbenik se je namreč udeleževal samo po noči, ko je — smrčal.

Ker pa zoper smrčanje nisem bil nikdar „treniran“, nisem mogel spati, če je kdo „žagal“. Tako je Klemen noč za nočjo lepo spal in še lepše „pel“, jaz pa bedel. Včasih me je zgrabila taka jeza, da bi bil najrajši zgrabil čevelj in mu ga zagnal v glavo, pa sem se še o pravem času spomnil cerkvenega prekletstva, ki bi si ga bil s tem činom nakopal. V nekem prepiru me je namreč brat že kot prvoletnik ostrasil s temle paragrafom cerkvenega zakonika: „Si quis clericum suadente diabolo percusserit, anathema sit“¹⁹. Zato sem zaradi večje varnosti vselej po-

¹⁹ Ako kdo klerika na nasvet hudega duha udari, naj bo preklet“.

čakal, da se mi je jeza poglobila, potem sem pa zagrabil, kar mi je prišlo v roke in vrget tja, od koder je smrčanje prihajalo. Včasih je pomagalo, zlasti kadar sem zadel, včasih pa tudi ne. Neko noč mu je priletel — Lohmann prav v godalo. Seveda sva potem takoj po maši obračunala. Ker je bil Klemen jako močan, si je izbral pri tem delu tvorno obliko, meni pa prepustil trpno. Obračunavanje se je pa izvršilo, kakor je samo ob sebi umevno, „sine suadente diabolo“.

Novinci smo hodili še ves oktober v civilni obleki. Tekom novembra smo pa dobili semeniško „uniformo“: talar, kolar, plašč z vijoličastim ovratnikom in cilinder. Priznati moram, da je bila ta obleka za nas jako pripravna. Ker nam ni nihče videl pod talar, smo prihranili veliko obleke. Ponosili smo celo to, kar si v gimnaziji nismo upali več obleči. Za hlače smo samo v toliko skrbeli, da so bile do kolen črne. Kakšne so bile više gor, se pa ni nihče zmenil. Ali so bile sive ali rjave, cele ali raztrgane, to nam ni delalo sivih las.

Neko zimsko jutro sem nekoliko zaležal. Vstal sem šele, ko je že drugič pozvonilo. Čeprav sem se urno oblekel in dirkal v kapelo, je malo manjkalo, da nisem zamudil jutranje molitve. Če se dobro spominjam, sem bil prav zadnji. Ko sem klečal v klopi, sem začutil krog desne noge mraz, ki si ga nisem znal razložiti. Spomnil sem se tudi, da mi je med potjo nekaj krog desnih meč mahedralo. Vse to se mi je zdelo nekam čudno. Ko sem si pa po molitvi v sobi ogledal zadevo, sem se nehal čuditi. Imel sem namreč samo polovico hlačnice oblečene. Nad kolenom je bila precejšnja luknja, pa sem v naglici z nogo kar vanjo sunil.

Pa to ni bilo nič izrednega. O tovarišu Oranču so trdili, da je oblačil vsako hlačnico posebej, ker se niste več skupaj držali.

Marsikdo bo videl v tem graje vredno zanikarnost. Morda smo bili v tem oziru res nekoliko malomarni, toda opravičevala nas je ta važna okolnost, da sploh nismo nikdar videli hlač, kakšne so. Zjutraj se nam je vedno mudilo v kapelo, da jih nismo imeli časa ogledovati, kje so raztrgane; ko smo se pa spravljali spat, se s takimi posvetnimi skrbmi tudi nismo smeli baviti, ker nam je Erker naročil, da se moramo po večerni molitvi ogibati vsake raztresenosti. Čez dan pa hlač itak nismo videli.

Tudi plašč je bil praktičen. Dežnika nisem skoraj nikdar potreboval. Zavil sem se v plašč, potem je pa lahko deževalo ali snežilo, kakor je hotelo. Od cilindra je včasih kar curljalo, pa saj je bil moče navajen, ker se je večkrat kopal. Kadar je bil namreč že preveč mršav, sem ga opral kar pod vodovodom, potem pa tako zlikal, da se je svetil kakor tisti črni polž, ki nima hiše. Po zimi je moral še vse kaj drugega prestati. Kadar smo prišli iz mesta bolj v samoto, smo odložili plašče in se veselo kepali. Merili smo pa vedno v cilindre, ker je tako imenitno pokalo. Seveda je marsikatero izmed teh častitih pokrival postalo kmalu nesposobno za svojo službo, pa saj je bil cilinder stvar, ki se je v semenišču najlažje dobila. Ker so četrtoletniki, ki so odšli v službo, puščali cilindre v semenišču, jih je bilo vedno dosti na razpolago. V naši sobi smo porabili cilinder celo za koš, kamor smo metali papir. Za lepo vreme in pa za „parado“ smo imeli seveda lepe „nedeljske“ cilindre.

Čeprav je bila semeniška uniforma vseskozi praktična, se vendar dolgo nisem mogel privaditi talarju. Še danes ga nimam rad na sebi, ker

se čutim v njem nekako vezanega in oviranega. Zato se bojim, da bi me ne poklicali v Vatikan za kakšnega dostojanstvenika, kjer bi moral vedno nositi take „plave gvante“, o katerih je pripovedoval profesor Vašek, da jih je nosil Novak, kadar je šel kot monsinjor ves plav za procesijo.

Pravico do duhovske obleke, talarja in kolarja, smo dobili pravzaprav še le s tonzuro, ki smo jo prejeli na novega leta dan.

Tisto leto, ko sem bil jaz s tem svetim obredom sprejet med klerike, je izbruhnila v semenišču prav pred božičnimi prazniki influenza. V nekaj dneh je bilo skoraj polovico bogoslovcev bolnih. Da se je bolezen tako razpasla, ni bil nihče drug kriv, kakor Kulavic. Odredil je namreč, da morajo bolniki dobivati boljšo hrano. Na sv. Tomaža dan je pa začelo ravnateljja skrbeti, kdo bo na sveto noč pel jutranjice in stregel pri slovesnostih, če se bo bolezen še dalje tako širila. Zato je izdal za bolnike drug recept, po katerem niso drugega dobili kakor čisto juho. To zdravilo je z epidemijo kar naenkrat pometlo. Na sveti večer je bilo samo še kakih pet ali šest trdovratno bolnih, vse drugo je bilo že zdravo.

Na praznik sv. Štefana smo začeli duhovne vaje, ki so trajale do novega leta. Zame je bilo to nekaj popolnoma novega. Ugajale so mi pa tako, da mi je bilo kar žal, da niso bile daljše. Zdi se mi, da niso nobene tako name uplivala, kakor te. Morda zato, ker so bile prve. Imel jih je neki jezuit iz Kalksburga, silno dober in ljudomil gospod. Ohranil sem ga v najlepšem spominu.

Na novega leta dan smo šli v škofijo, kjer nam je takratni ljubljanski škof Missia podelil tonzuro.

V starih časih so nosili vsi svobodni in plemeniti dolge lase. Ostriženi so bili samo sužnji. Zato je Cerkev določila, da se morajo tisti, ki se hočejo posvetiti Bogu, v znamenje odpovedi ostriči in nositi kratke lase. S striženjem — tonzuro — so bili odbrani izmed ljudi v duhovski stan in dobili ime „klerik“.²⁰ Dandanes, ko nosimo vsi, celo nežni spol, kratke lase, deli škof tonzuro na ta način, da odstriže novincu nekaj las v podobi križa. Med striženjem sem govoril besede: „Dominus pars hereditatis meae et calicis mei: tu es qui restitues hereditatem meam mihi“. Te besede pomenijo, da se klerik odpove tistemu, kar imenuje Salomon „vanitas vanitatum“.²¹ Jaz sem takrat o takih ničemurnostih, ki jih je najmodrejši izraelski kralj užival, še prav malo vedel.

Od vsega obreda, se spominjam še najbolj tega, da smo klečali najmanj dve uri in to celo med škofovim precej dolgim govorom. Missia je sedel, asistenca stala, mi pa klečali. Ker pa klečeča pozicija ni posebno pripravna za poslušanje, nam nihče ni mogel zameriti, če smo naposled že nestrpo čakali, kdaj se bo vsa zadeva nehala. Dvema je med govorom prišlo celo slabo, da sta morala iz kapele. Še danes ne morem razumeti, da se nista ne škof ne spiritual spomnila, da bi nam ukazala vstati. Saj vendar tudi učenci niso klečali krog Jezusa, kadar jih je na kakem griču učil, marveč lepo zložno sedeli.

Pravo tonzuro, ki se nosi na temenu, smo dobili šele doma v semenišču. Meni jo je naredil Bavži v podobi talarja. Da se nam ni preveč zarasla, je budno skrbel Erker. Še sedaj ga imam pred očmi, kako je

²⁰ Beseda klerik pride od grške besede kleros, to je delež, ker si kleriki izberejo Boga za svoj delež. ²¹ Ničemurnost čez ničemurnost.

pred kakim praznikom šel počasi iz kapele, da je laže pregledal naše glave, in rekel z milim glasom: „Tonsura renovanda!“²²

Pozneje, ko sem zapustil semenišče, sem jo le redkokdaj prenovil; danes je pa sploh več ne nosim, pa ne iz omalovaževanja cerkvenih naredb ali iz prevzetnosti, marveč iz gole skromnosti. Na temenu mi namreč raste rog. Kakor je pa znano, so rogovi vsaki glavi, ki jih nosi, v kras. Le mislite si na primer gamza ali jelena brez rogovja! Da, kmet proda celo kravo, če ji kdo odbije rog, in sicer mesarju, ker noče, da bi komu kazila hlev. Ako bi pa jaz nosil tonzuro, bi se izmed las dvigal vitek rog, kakor Matterhorn iznad svetlozelenih planin, in tako bi prišel v veliko nevarnost, da bi me obsedel „spiritus superbiae“.²³ Zato ga skromno in sramežljivo zakrivam z lasmi. Prvotne disciplinarne naredbe glede tonzure pa navzlic temu ne kršim, ker nosim kratke lase.

Tonzura še ni „ordo“ (red), ampak samo obred, ki ne nalaga nikakih dolžnosti, pač pa daje precejšnje pravice. Slavni pianist Liszt jo je samo zato prejel, da je smel nositi talar in kolar. Z njo smo tudi dobili pravice do nižjih in višjih redov, da, celo do kanonikata.

Do takrat sem mislil, da so kanoniki visoko vzvišeni nad kapelani in tudi nad župniki. Tisti dan pa, ko sem postal klerik, so izgubili v mojih očeh veliko na svoji veljavi. Zvedel sem namreč, da s samo tonzuro postanem pač lahko kanonik, kapelan pa ne.

Sploh so bili v semenišču s podeljevanjem raznih pravic jako radodarni. Isti dan, ko smo prvoletniki zapustili svetni stan, so prejeli drugoletniki nižje redove. Z njimi so dobili poleg drugih pravic tudi to, da so smeli pri slovesnih bogočastnih opravilih v stolnici nositi takozvani kapitelski križ in svečnike. Ta privilegij so pa takoj nam, novopečenim klerikom „velikodušno“ odstopili. Kar se mene tiče, bi bil rad nanj še čakal, čeprav štiri leta.

Tistemu, ki je nosil križ, smo rekli „crucifer“. Njegova služba je bila lahka. Ko je prinesel križ k altarju, ga je vtaknil v kamen, ki je bil za to pripravljen, potem je bil pa do konca opravila prost.

Vse drugače je bilo pa s svečniki. Mene je jezilo, da smo morali svečnike nositi bogoslovci. Gospod Tomaž, ki je bil zame v tem oziru avtoriteta, mi je namreč povedal, da so ob njegovih časih nosili svečnike strežniki, in da nam jih je naprtil Erker. Rad priznam, da ni bilo to, zlasti pri navadnih, tako zvanih korarskih mašah, nič posebno hudega. Toda jaz sem principiелno zoper vsako novost, ki človeka brez potrebe obremenjuje. V tem pogledu sem istega mnenja, kakor papež Štefan I., ki je izrekel znamenite besede: „Nil innovetur, nisi quod traditum est“.²⁴

Navzlic temu bi se bil še nekako sprijaznil s svečniki, če bi bili „elektificirani“. Ker so pa na njih gorele navadno precej velike sveče, se mi je takoj razlil vosek na glavo, ako sem le količkaj nerodno nosil. Tudi talar sem večkrat pokapal, pa ta se je dal vsaj zlikati, glava pa ne. Včasih sem imel res veliko opraviti, da sem spravil vosek z las. Zato sem bil prav zadovoljen, da nisem prišel na vrsto pri procesiji na praznik presv. Rešnjega telesa, ko je bilo treba nositi svečnik nad dve uri po ulicah.

Ko sem bil v semenišču, je krožila tale historija o dveh nosilcih sveč.

²² Tonzura naj se obnovi! ²³ Duh napuha.

²⁴ Prosto prevedeno: Novotarije naj se nikar ne vpeljujejo.

Prvoletnika Jaklič in Jerkič sta bila precej različne narave. Dočim je bil Jerkič jako nedolžen in pobožen fant, je Jaklič rad zabavljal proti naredbam višjih in bil tudi nekoliko na „hudiča“ navajen, to pa še iz gimnazijskih let. Rabil ga je za vse mogoče predmete in v vseh sklonih. S tem je slovenščino jako poenostavil, da bi jo tudi olepšal, pa ne morem trditi. Ker je sam spoznal, da v takem jeziku ne bo smel ne pridigovati ne učiti, je v drugem letu izstopil. V prvem je pa nosil še s tovarišem Jerkičem svečo za procesijo.

Ko prideta na Frančiškanski most, se Jaklič oglasi in pravi:

„Jaz že ne bom s tem hudičem (šesti sklon!) v rokah hodil po mestu!“

„Tiho!“ ga opomni polglasno Jerkič. „Saj veš, da nam je gospod spiritual naročil, da moramo hoditi „in silentio et demissis oculis“.“²⁵

„Kaj me to briga! Kar v vodo bom treščil tega hudiča!“ (Četrty sklon!)

„Lepo te prosim, nikar! Pomisli vendar, kakšno zgledovanje bo nastalo!“

„Ne boj se! Prav nobenega hudiča (drugi sklon!) ne bo, če vržem svečnik v Ljubljano. Pa še ti vrzi svojega, potem bova hodila lepo „in silentio demissis oculis et junctis manibus“,“²⁶ prav po Erkerjevo.“

„Prosim te, ne stori tega. Prepustim ti svoj maselc!“ (O velikih praznikih smo imeli „duplex“, to je dvojno mero vina.)

Ta Jerkičeva z vinom podprta prošnja je Jakliča ganila in tako je svečnik ušel grozeči usodi.

Ko pride procesija na Št. Jakobski most, se spomni Jaklič, da bi lahko zaslužil še en maselc. Zato začne zopet godrnjati:

„Ves sem že po glavi pokapan, sedaj ga pa res vržem v vodo!“

„Za božjo voljo, nikar! Le pomisli na pohujšanje!“ ga začne zopet prositi Jerkič ves v strahu, da bi utegnil res kaj takega storiti.

„Noben hudič (prvi sklon!) se ne bo pohujšal. Meni bodo še roke odpadle, tako me že bole. Dosti imam tega!“

Ko sta prišla srečno čez most, je imel Jaklič tudi drugi maselc obljubljen. Tako je moral dobri Jerkič piti vodo, med tem ko se je njegov robati tovariš po prestanem naporu krepčal s svojim in njegovim vinom.

Veliko smeha je povzročil vsako leto tudi kamen, ki se vanj vtika kapiteljski križ. Vedno se najde kak lahkovoren fant, ki mu natvezejo, da bo moral nositi kamen za procesijo. Ko sem bil jaz v prvem letniku, je bil taka žrtev Smukavec, tisti, ki je imel v drugi gimnaziji „Rokovnjače“ za pohujšljivo čtivo.

„Kako ga bom pa nesel?“ je vprašal.

„Na jermenih, nekako tako, kakor nosijo bandera. Le pojdi k Ati, pa ti jih bo dal!“

In fant je res šel k ravnatelju po jermene. Drugi smo čakali pred vrati, kako bo opravil.

„Vi pa tudi vse verjamete, kar vam kdo natveze,“ mu je rekel Ata in ga nagnal.

Prišla sta skupaj iz sobe in sprejeli smo ju z glasnim smehom.

„Ali res nimate drugega dela, da si take neumnosti izmišljujete?“ se je jezil gospod, pa bi se bil najrajši smejal.

V drugem letu smo prejeli štiri nižje redove ter izročili svoj posel prvoletnikom „sine ira te studio“.²⁷ Poslej sem pri slovesnih opravilih

²⁵ Tiho in povešenih oči. ²⁶ S sklenjenimi rokami. ²⁷ Brez jeze in strasti.

nosil čolniček ali pa vihtel kadivnico. Ker nisem bil tako neroden, da bi si bil stresal žerjavico na glavo, kakor v prvem letu vosek, sem glavnik spravil in se začel zopet česati s petimi prsti.

Ako hočem biti odkrit, in v teh „spominih“ sem, moram priznati, da nisem rad asistiral, pa ne iz kake prevzetnosti ali nemarnosti, marveč zato, ker so nekateri tovariši očitali vsako najmanjšo napako. Jaz sem se tolažil z mislijo, da Bog gotovo ne meri in ne šteje raznih poklonov, ki so jih rubricisti²⁸ tako številno predpisali. Ko sem se pri neki priliki pogovarjal o tem s kanonikom Sušnikom, mi je rekel: „Zapomnite si, Janko, da je treba pri asistenci samo na eno paziti, da namreč koga ne pohodite.“

Jaz še nisem nikogar pohodil, pač pa je mene prevrnil pri proštni maši tisti Bukovec, ki je bil tako velik, da niti „demissis oculis“ ni videl na tla. Ko sem s knjigo pokleknil, je mimogrede stopil name, in položila sva se oba na tla, knjiga in jaz. Pri kritiki po maši pa ni bil Bukovec neroden, dasi ni poznal najvažnejšega pravila (da ne sme nikogar pohoditi), ampak jaz, ki sem bil pohojen.

V četrtem letu sem bil pri neki škofovi maši celo javno „ožigosan“. Tovariši so me izvolili za „caudifierja“, ki se „uradno“ imenuje „syrmifer“. In sem moral zato pri slovesnih mašah nositi škofu „syrmo“ (vlečko) ali, kakor smo navadno rekli, rep (cauda). Nesel sem ga pa samo enkrat.

Šli smo v slovesnem sprevodu iz škofijske palače v stolnico. Ker sem pa imel nove podplate, mi je pri velikih vratih na opolzlih tleh spodrsnilo. Ujel sem se pa k sreči za rep. Ako bi bil tudi Missia imel nove podplate, bi bila gotovo oba padla. To bi bilo zgledovanje, še večje, kakor če bi bil Jaklič „hudiča“ vrgel čez most. Tako se je pa le malo omajal in obdržal sebe in mene na nogah.

Razen mene in škofa je to opazil menda samo še tajnik Šiška, kar pa ni mogel zase obdržati. Pogledal me je po strani in precej na glas zagodrnjal: „Neroda!“ Da bi ne spravljal škofa več v nevarnost, sem se odpovedal svoji častni službi in rajši stregel pri slovesnih mašah kanonikom, ki so pa večinoma kar sami poiskali pravo molitev, kadar sem jim pokazal napačno.

Pomagat smo hodili tudi v druge ljubljanske cerkve, kamor sem pa rad hodil, ker je bilo bolj „po domače“. Pri Sv. Jakobu je bilo včasih (parce mihi, Domine!)²⁹ celo zabavno. Tam je bil navadno za subdiakona sivolasni upokojeni vojaški duhovnik Žagar. Ker je težko stal, je vselej komaj čakal, da je šel pri slavi sedet. Nekoč je pa pozabil, da nima njegov stol naslonjala, in se je preveč nagnil. Seveda je revež takoj izginil za stolom. Videli smo samo še dva škornja, ki sta zasedla spraznjeni sedež in migala izpod talarja. Dobro, da ni nihče opazil, kako nas je smeh lomil, ko smo ga vlekli izza stola. Mislim, da nam Bog ni zameril. Saj je znano, da nas smeh prav takrat najbolj sili, kadar se prizadevamo, da bi se ne smejali.

Iz tega, kar sem napisal o asistenci, ni treba sklepati, da nisem rad stregel pri bogočastnih opravilih, saj sem se že v otroških letih najrajši igral „mašo“. Pri večjih cerkvenih slovesnostih sem se pa vselej tako dolgo rinil, dokler nisem stal v prvi vrsti, da sem vse dobro videl. Le okapan, „ožigosan“ in pohojen nisem bil rad.

(Dalje.)

²⁸ Avtorji raznih predpisov in določil pri obredih. ²⁹ Prizanesi mi, Gospod!

OD PTOLEMEJA DO KOCENA

IZ ZGODOVINE KASTOGRAFIJE — DR. V. BOHINEC

Tudi zemljevidi imajo svojo poezijo. O njej je Karel Čapek napisal članek, ki je sam poezija, pa bi ga najrajši navedel kar vsega. V njem pravi, da so ljudje, ki zbirajo znamke, pa tudi taki, ki zbirajo razglednice in stare vozne rede. „Toda najboljši, boljši od razglednic in voznih redov so zemljevidi. Ne oni lisasti, ki so na njih same rdeče, rumene in zelene države pa črne železnice; pač pa tisti, na katerih je ravnina zeleno pobarvana kakor najlepši travnik, ki se vanj poglabljajo tvoji pogledi, in kjer so griči popleskani z barvo rumenega klasja, ki sliči posušeni ilovici in zelenemu polju pred žetvijo; višje gore so rjave, rjave kakor skale, rjaste kakor mah, še višje pa so kar temno pobarvane, to je že golo kamenje, prav zgoraj pa so bele pike in lise: večni sneg. Tu so so še modre žilice, to so reke, in vijejo se tako, da jim kar moraš slediti; pa azurna jezera, poslikana z nebesno barvo, zrcalca, ki se v njih ne odraža niti najmanjši oblaček; modro črtkana močvirja in večno sinje morje in končno še s pikami označena puščava, ki sliči peščenemu griču, na katerem si se igral, ko si bil še prav majhen.“

To poezijo lahko že uživaš na posameznih zemljevidih, še bolj pa, ko listaš v velikem, lepem atlantu. Ves svet se razgrinja pred tvojimi očmi, domača zemlja in evropski kontinent, pa Azija in Afrika in Novi svet in Avstralija in polarne pokrajine. Tvoji domišljiji je dana svobodna pot in nikdo ti ne more zabraniti tihega potovanja skozi Tibet ali v pragozde Južne Amerike, v sneg in led Grönlanda ali na neizmerno gladino Pacifika. In vsakokrat, ko listaš po atlantu, si konkvistador, ki odkriva nepoznane dežele in otoke, tuja gorovja in reke, tuje narode in mesta.

Že stari vek je poznal zemljevide. Tako je n. pr. Aleksandrinec Klavdij Ptolemej v 2. stoletju pr. Kr. uvedel stožčasto projekcijo in zbral za vse kraje tedanjega sveta na 5 minut točno geografsko dolžino in širino. Zemljevida sicer ni narisal, toda pozneje so se srednjeveški geografi posluževali njegovih podatkov. Tudi Rimljani so imeli zemljevide. Dokaz za to Tabula Peutingeriana, velika karta rimskega cesarstva, ki je sicer iz 4. stol. po Kr., a je bila narisana na podlagi starih rimskih kart in seznamov razdalj med posameznimi kraji. V zgodnjem srednjem veku se zrcalijo v zemljevidih predstave, ki jih je imel o zemlji antični svet; podprte so s podatki iz svetega pisma. Pozneje pa se geografske karte čim dalje bolj približujejo resnični sliki kontinentov in oceanov.

V 14. in 15. stoletju so bili glavni zastopniki kartografije Italijani, poleg njih pozneje tudi njihovi učenci Katalani, Portugalci, Španci, Grki, Francozi in Angleži. Ker so to bili pomorski narodi, so se zanimali predvsem za obale in razdalje med posameznimi pristanišči. Tako so nastale tako zvane portolanske karte, ki se ozirajo zlasti na obale, kjer so navedena krajevna imena drugo za drugim v gosti vrsti, medtem ko je notranjost ali prazna ali izpolnjena z le površno risbo rek, gorovij, mest i. dr., pa tudi z raznimi slikami in figurami. Značilna za te zemljevide je gosta, premišljeno urejena mreža križajočih se črt, in sicer drže iz središča karte žarki 16 delne vetrovnice k 16 drugim vetrovnicam, ki so okoli prve razporejene v krogu. Te črte so služile kartografu namesto



Jadransko morje v portolanski karti Graziosa Benincase (1469).

poldnevnikov in vzporednikov, mornar pa je iz njih mogel razbrati smer, v katero je moral obrniti ladjo, če je hotel doseči kak otok ali pristanišče. Zlasti za Sredozemsko morje so bile portolanske karte važne. Takrat so Italijani na njem gospodarili tako odločno, da so Jadransko morje imenovali kar „Benečanski zaliv“ (Il golfo di Venezia, gl. sl. 1.).

Ob koncu 15. stol. je zanimiva zopetna uvedba Ptolemejevih spisov. Njegove karte so seveda izpopolnjevali z novimi odkritji. Prva teh izdaj je bil atlas Jakoba Angela, ki je izšla v Bolgini l. 1462. in vsebovala 24 zemljevidov. Že l. 1512. imamo izdajo Ptolemeja, prirejeno po Slovanu, Poljaku Ivanu iz Stobnice (de Stobnitza), z dvema zemljevidoma; izšla je v Krakovu. Ptolemej je sedaj vladal zelo dolgo časa v kartografiji. Tudi Nemci, ki so zaradi oslabitve sredozemskih narodov po odkritju Amerike zasloveli v sredini 16. stoletja kot izborni kartografi, so prevzeli Ptolemeja. Največji kartograf te dobe je bil Gerhard Merkator (* 1512 na Flanderskem, † 1594 v Duisburgu v Nemčiji). To je isti Merkator, po katerem je imenovana znana Merkatorjeva projekcija. Štejejo ga med reformatorje kartografije in res je imel s svojimi lepimi zemljevidi Evrope in sveta mnogo uspeha. Njegovo zadnje delo, ki je izšlo šele po njegovi smrti, je bil „Atlas sive cosmographicae meditationes de fabrica mundi“ (1595). Tu imamo prvič naziv „atlas“ za zbirko zemljevidov. Slika na naslovnem listu razloži, odkod je Merkator vzel ime: upodobljen je velikan Atlas, kako nosi na plečih nebesno kroglo. Grška mitologija pripoveduje o njem, da je bil Prometejev brat in da se je kakor ta udeležil borbe titanov proti Zevsu. Zevs je priklenil Prometeja za kazen na Kavkaz, Atlanta pa je poslal na zahodni konec zemlje, kjer mora nositi nebesni svod. Umetniki ga upodabljajo včasih tudi z zemeljsko kroglo. Merkatorjev domislek je bil torej dober in novi naziv se je hitro udomačil, tako da so ga kmalu rabili po vsem svetu.

Za Nemci so prevzeli vodstvo v svetovni kartografiji Nizozemci, ki so postali po svoji osvoboditvi izpod španske vlade in z osvojitvijo Sundskih otokov mogočen narod, medtem ko je Nemčija tonila v krvi 30 letne vojne. Karte 16. in 17. stoletja — nizozemske kakor druge — se odlikujejo po svoji lepoti in je res veselje slediti domišljiji njihovih avtorjev zlasti v pokrajinah, ki so jim manj znane (gl. sl. 2.). „Kako se vendar leskeče žar vaših barv, stari zemljevidi!“ pravi Bernard Garra. „Iz vas puhti dih poletnih travnikov in smolnati duh še nedotaknjenih gozdov; hlap morja se dviga, tako se zdi, počasi kot kake nedopovedljive sanje iz zalivov Pacifika in se meša z vonjem katrana s kraljevskih fregat, ki

napenjajo svoja svetla rumena jadra ponosno nad valovi; nad koralno rdečimi globinami se koplje zlata kača, ki frfota s perotmi kakor labod; lovec s srebrnim trizobom jo zasleduje, toda bog Oceanos sam vzplava iz globin ognjenega oblaka, da zaščiti sveto žival. Zemljo oživljajo kaj čudne živali: ptiči z glavo Meduze sede, krvoločno in mrko mežikajoč, na orhidejastih cvetlicah. Modre lilije in zelene rože odpirajo velike živalske oči. Kmet in kmetica se držita za roke in strmita kakor začarana v neznane dalje. Življenje je postalo bizarno, obstalo je kakor zamrlo srce in utvarja neko neskončnost kakor sanje opiji vdanega nesrečnega.

17. stoletje je bilo tudi doba orjaških atlantov, ki so jih naročali le bogati vladarji, da so imeli tem večjo in popolnejšo sliko sveta. Tako hranijo v Britskem muzeju v Londonu atlas iz l. 1660, ki presega človeško postavo, če ga postavimo pokonci; smatrajo ga za največjo knjigo sveta (gl. sl. 3.). Sličen in le malo manjši je atlas Friderika Viljema, „velikega volilnega kneza“; je iz l. 1662., meri $1,70 \times 1,05$ m in tehta dva centa. Obsega le 35 kart, med katerimi je posebno zanimiva lepa karta Brazilije. Še drugi atlanti so imeli večje število zemljevidov, saj je n. pr. nizozemski atlas Jana Blaeua iz l. 1650., „Atlas magnus“, obsegal 11 knjig. Vendar je kartografsko delo takrat postalo že šablonsko; mnogokrat so tiskali „nove izdaje“ s starimi ploščami, ki niso nudile nič novega.

Odkritja v vseh delih sveta so le prav polagoma pomedla s srednjeveškimi nazori; odločilen sunek jim je dala prav za prav šele astronomija, ki je od sredine 16. stoletja dalje (Nikolaj Kopernik!) zelo napredovala. Iznašli so tudi priprave za točna zemljepisna merjenja (sekstant i. dr.) in te so izdatno popravile prejšnje, v zemljevidih in atlantih redno ponavljajoče se napake. Sam Ivan Kepler je 1630 izdal svetovno karto „Nova orbis terrarum delineatio“, ki je že precej točna, s posebno vnemo pa so uporabljali nova dognanja Francozi, ki so s tem postali vodilni evropski kartografi. Njihov prvi mojster je bil Dominique



De Jode-jeva prva karta Alaske (1593).



Atlas iz l. 1660. (v Britskem muzeju v Londonu).

Cassini, ki je 1662 ustvaril prvi moderni zemljevid sveta, Planisphère terrestre, in sicer na podu stolpa pariške zvezdarne. Sledila sta mu veliki Guillaume Delisle († 1726), ki je skupno z očetom narisal veliko število zemljevidov, in kritični Jean B. Bourguignon d'Anville († 1782), ki je avtor velikega Generalnega atlanta, Atlanta Kitajske, pa tudi atlanta zgodovinskih kart. Proti koncu 18. stoletja so se močno odlikovali tudi angleški kartografi, zlasti Arrowsmith († 1823). Angleži so polagoma postali gospodarji sveta in zato je v Londonu kartograf našel pač največ gradiva, zlasti za izvenevropske dežele.

Zadnja četrtina 18. stoletja je prinesla novost, ki je imela zelo dalekosežne posledice, saj je postavila kartografijo na prav nove temelje.

Začeli so namreč z izdajanjem vojaških kart. Tudi tu so bili prvi Francozi, in sicer je C. F. Cassini de Thury preprejel že l. 1744. vso Francijo z mrežo trikotnikov, ki je bila podlaga za točno Carte géométrique de la France v merilu 1 : 86.400 na 184 listih. To je bila prva moderna „specialna karta“ v Evropi (1750—1793). Sledila so potem brž merjenja tudi v drugih državah, 1766 na Danskem, 1780 na Saškem, 1784 na Angleškem, 1810 v Avstriji, 1822 v Rusiji. Prve tovrstne karte slovenskega ozemlja so v merilu 1 : 144.000 izšle v letih 1834—1841. Specialne zemljevide, kakršnih smo bili vajeni pred svetovno vojno, so pričeli izdelovati šele l. 1870. Srbija je svoje ozemlje izmerila prvič 1891—1892 v merilu 1 : 50.000, na tej podlagi izdelani zemljevidi pa imajo merilo 1 : 75.000. Prvo trigonometrično triangulacijo Srbije so pričeli l. 1900. Ko je nastala kraljevina Jugoslavija, je naš vojni geografski inštitut pod vodstvom generala Stevana Boškovića takoj začel z obsežnim delom. Izmeril je na novo vso državo in izdaja sedaj krasne, večbarvne in zelo točne zemljevide v merilu 1 : 100.000. Doslej je izšlo že blizu 100 listov tega epohalnega dela, ki bo s skupaj 147 listi zaključeno predvidoma že l. 1936. Tedaj bomo imeli v rokah sodoben atlant kraljevine Jugoslavije, ki se bomo z njim lahko ponašali pred vsem svetom.

Rekel sem, da so vojaške karte postavile kartografijo na novo podlago. Kartografi so dobili vse potrebno gradivo v podrobni obdelavi in nastali so lahko dobri in zanesljivi atlanti. Tako so Nenci dobili svojega Stielerja (prva izdaja 1817), Andreeja (1881), Debesa (1893—95). Za njimi zaostajajo le malo francoski atlas Vivien de St. Martina in Schradera (prva izdaja 1877) in angleški Times Survey Atlas, ki ga je priredil John Bartholomew. Vsi ti atlanti veljajo za najboljše svetovne atlante. V novejšem času sta dobili svoj atlas tudi Češkoslovaška (Ottuv atlas) in Poljska (Romerjev atlas). Jugoslavija takega dela še nima; pri nas gospoduje — slično kakor v Avstriji — še danes šolski atlas, ki ga je priredil Blaž Kocén.

Mnogo ljudi misli, da je bil Blaž Kocén (1821—1871, gl. sl. 4.) Nemec, pa je vendar bil doma v Hotunjah pri Ponikvi na Štajerskem, torej prav tam, kakor veliki škof A. M. Slomšek. Bil je duhovnik, profesor v Celju, Ljubljani, Gorici in Olo-moucu, svoja zadnja leta pa je preživel na Dunaju, kjer je deloval v Hölzlovem kartografskem zavodu. Njegovo glavno delo, geografski atlant, vsi po-znamo. Izšel je prvič, risan od Kocéna samega, l. 1860. za ljudske, l. 1863. pa že tudi za srednje šole. Tako je prav letos minilo 70 let, odkar nosijo naši dijaki Kocénov atlas v šolo in iz šole in sta torej že dve generaciji Slovencev črpali iz njega svoje zemljepisno znanje. Prvošolcu je ta knjiga prva lina, ki skozi njo gleda v široki svet, in marsikateremu osmošolcu je postala tako draga, da jo po maturi ni prodal na dijaškem trgu, temveč jo hranil še leta in leta. Ker smo Slovenci tako maloštevilni, atlas Slovenca Kocéna še ni doživel slovenske izdaje, pač pa več hrvatskih (po Dobriloviću, Hra-niloviću, Modestinu in Senoi), v novejšem času tudi srbsko (po Ra-dovanoviću). Tudi drugi Slovani so ga uvedli v svoje srednje šole in prirejajo še danes nove izdaje (n. pr. Poljaki). V Avstriji je uveden v 97% vseh srednjih šol, in sicer v dveh izdajah. Velika izdaja, ki nosi v naslovu že letnico 1934, je štiriinpetdeseta! Ševeda danes od prvotnih risb po tolikih predelavah ni ostalo nič več; toda tradicija je tako močna, da nosi atlas v nemških izdajah še vedno Kocénovo ime (v naših za čuda ne!). Naj omenim mimogrede še to, da je Kocén v atlantu iz l. 1863. na zemljevidu alpskih dežel vrisal slovensko narodno mejo in dodal v spod-njem desnem kotu tudi seznam krajevnih imen. Ko atlas že ni mogel biti slovenski, je Kocén vsaj tu skušal preprečiti, da bi se Slovincem godila krivica. To je vredno tem večjega priznanja, ker so nemški in sploh tuji atlanti v tem oziru še danes nazadnjaški in prinaša edino francoski atlas Vivien de St. Martina in Schradera pravilna narodna imena.

S kartografijo so se bavili tudi drugi Slovenci, n. pr. Ivan Dizma Florjančič, ki je l. 1744. izdal velik zemljevid Kranjske (1:111.000), dalje Henrik Freyer, ki se je proslavil z nekaj manjšo karto Kranjske v 16 listih (l. 1843.). Peter Kozler je priredil prvi „Zemljevid sloven-skih dežel“ (1852), ki je bil za nas važen v narodnem oziru, ker je skušal pokazati čim bolj natančno, „kako daleč beseda slovenska seže.“ Prvi slovenski atlant je priredil slovničar Matej Cigale v založbi Slo-venske Matice, toda izšlo je (1870—1877) le 18 listov, ki so prinašali sicer pravilna krajevna imena, a niso značili kakega napredka. Manjše slovenske atlante sta priredila (po Haardtu) še Simon Rutar in Fran Orožen. Po vojni je Slovenska Matica izdala „Zemljevid slovenskega ozemlja“ v štirih listih na podlagi avstrijske generalne karte 1 : 200.000, na polju domače kartografije pa sta se odlikovala Viktor Novak z „Zemljepisnim atlantom kraljevine SHS“ (Ljubljana 1923, 7 listov) in prerano umrli Slavoj Dimnik, ki je narisal več kart Dravske banovine in njenih delov, pa tudi Evrope; izšle so v založbi Učiteljskega doma v Mariboru.

Tako smo tudi Slovenci imeli in imamo svoj delež v kartografiji.



Blaž Kocén

MATI

BOGOMIR

Zakaj sem tako sam, tako zapuščen? Vsi se me izogibljejo, celo prijatelj Pali, ki stoji pri oknu in poje madjarsko pesem. Trudno zre skozi okno in čutim, da sem mu v nadlego.

Vzamem klobuk in grem.

„Kam pa?“

„K Vinku,“ se zlažem.

Pali me pogleda. Oba čutiva, da si laževa, in nama je nerodno.

Žvižgaje se napotim v noč. Pali gleda, čutim, za mano, dokler ne zavijem za vogalom. Brez cilja grem po ulici, brez misli.

Na Gradu se zavem. Noč se razpenja nad Ljubljano. Temno, oblačno nebo je ožarjeno od razsvetljenega mesta, ki je kakor pokopališče ob vseh svetih posejano z brezštevilnimi lučmi. Bobneč šum prihaja iz mesta in moti tišino.

Zakaj sem tako sam, tako zapuščen? Tam spodaj je življenje, veselje, sreča — — —

Ne morem prenesti pogleda na to krasoto septemberske noči. Zavijem v gozd. Svetišče miru! — — —

Ničesar ne vidim. Gosta, prijetna tema je v gozdu. Prav nič se ne zgane.

Nemo in brez misli blodim po gozdu, brez veselja, brez žalosti.

Takih trenutkov se najbolj bojim. Duša mi je mrtva, srce je prazno. Brez volje čakam, kaj se bo zgodilo.

Ob kapelici sredi gozda sedem na klop.

Vse naokrog je tema, vse je mirno, le rahla sapica veje čez gozd skrivnostno pesem, pesem smrti. Listje pošumeva, da se sliši kakor monotona melodija žalosti. Iznad drevja se tu pa tam zaikri zvezda, a se zopet skrije. Mir božji je razlit po gozdu — — —

Samotna kapelica se skrivnostno beli iz teme. Nekdo je prižgal v kapelici lučko, ki trepeti, kakor duša umirajočega. Skrivnostne sence se plazijo ob stenah, begajo po železni ograji, včasih se katera zgubi prav do mene. Iz tega motnega somraka me gleda podoba, lep bel obraz. Kakor mati me gleda, prijazno, sočutno.

O mati, mati! — — —

Nehote mi stopijo solze v oči. Trpka, oproščajoča bolest se mi ovija krog srca.

„Mati, ljubezen, kje si?“

Bledi obraz strmi vame usmiljeno, proseče. Vse življenje bi ga gledal, večno bi nosil v srcu to žalost, ki me obdaja ob pogledu nanj. Ta dobri materin obraz! — — —

Kolena se mi sama upognejo. Zgrudim se na kameniti prag in naslonim glavo ob železno ograjo, ki mi hladi vročično čelo. Obraz strmi iz teme tako milo, dobrohotno — — —

„Zdrava Marija — — —“

Kakor bolečina se mi izvije iz srca molitev.

Dolgo, dolgo sem molil, solze mi polze po licu, čuden mir se me polašča.

Kje je žalost, kje boleost? Tako nekaj blaženega se razliva po meni, mir, tako pokojen, me prevzema, da bi najrajši umrl. Srečen sem.

„Hvala Ti, Mati!“ — —

Stopim po stezi nazaj proti mestu. Lahek mi je korak, v duši vstaja pesem. Kapelica sameva in se beli iz teme. Lučka trepetaja, kakor da mi pošilja tihe pozdrave dobrega, bledega obraza.

Grem proti mestu. Luči se pojavljajo, hrup narašča, toda jaz ne vidim ničesar, ne slišim hrupa. Le slika, blede obraz iz teme, lučka me pozdravlja in blagoslavlja.

Hvala Ti, Mati! — — — — —

Pali že spi. V temi se slečem, da ga ne zbudim. Prijetna omotica se me polasča.

„Mati!“

Tihota noči me uspava, me ziblje v kraljestvo sanj.

„Mati!“ — — —

SVETA NOČ, BLAŽENA NOČ ...

ALENKA

Sveta noč ... Snežilo je in drevje se je upogibalo pod mehkim belim bremenom. Svečana tihota je vladala povsod. Noč je pokrila zemljo s svojim pajčolanom. Nebo se je sklonilo k zemlji in je šepetalo sladko uspavanko.

V malem mestecu na Nemškem je bilo. Po cestah so utihnili zadnji koraki zakasnelih potnikov. Tupatam se je zasvetilo skozi okno božično drevo.

Star organist je slonel ob oknu in zrl v naletavajoče snežinke. Starrec ni imel žene, da bi mu spekla božično pogačo, ne otrok, da bi se radoval z njimi ob pogledu na bogato okrašeno božično drevo. Sam je hotel praznovati najsvetejšo noč v letu.

Stopil je od okna. Postal je in premišljeval, kaj naj pokloni Detetu, ki se je to noč rodilo na daljnem vzhodu v revnem hlevcu. Zdajci se mu je zasvetilo. Šel je v sosednjo sobo in stopil k harmoniju. Komaj se je dotaknil tipk, že so se zaslišali čudovito nežni glasovi. Igral je in igral. Prsti so sami od sebe begali po tipkah. Vedno lepša je postajala pesem.

Sveta noč, blažena noč ...

Lica so starcu zardela, ustnice pa so šepetale: „Glej, Dete! Star sem in ubog, a rad bi, da bi se proslavilo Tvoje rojstvo po vsem svetu. Dopusti mi to tako, da bo ta pesem ogrela vsa srca zate, in daj, da jo bodo vse ustnice pele v tej bajni noči!“

Besede so mu zamrle na ustnih. Sklonil je sivo glavo in nebeško Dete je poneslo njegovo dušo v raj.

Organistova pesem ni ostala pozabljena. Osvojila si je svet in z radostjo v očeh in s sladkostjo v srcih pojo tisoči in tisoči: „Sveta noč, blažena noč ...“

OSNOVNE ČRTE IZ ŠOLSKE KNJIŽEVNE TEORIJE

PIŠE DR. I. P.

8. Pravljljica (Märchen, Contes de Fee) je med prvinskimi vrstami pesništva prva in pristna poezija, samostojna tvorba, pa četudi vsebuje kot snov tudi motive iz bajke in pripovedke. Zrastla je neposredno iz žive otroške domišljije in preprosto svetlega optimizma, da se vse hudo kaznuje in dobro plačuje, v čemer nekoliko spominja na dualizem svetlega in temnega v bajki. Pravljljica prikazuje neki neresnični, nemogoči, čudežni svet, ki ni ne krajevno ne časovno miljejno določen, marveč odmaknjen v brezlično idealno daljavo (Nekoč je bilo ... Živel je kralj ... Nekje v deveti deželi ... i. p.). Tako tudi dejanje, ki je iz nekake tematične apriornosti zgrajena poetično, a logično se snujoča zgodba. Tako tudi nosilci čudežnega dejanja, ki so sicer neskončno nazorni, a resničnostni komaj tedaj, kadar so posplošena tipika dobrega in zlega, lepega in grdega, sicer pa bitja, kakor jih more ustvariti le domišljija: nestvori, kakor vedo zanje že stari Fiziologi, psoglavci, v živali in mrtvo stvarstvo začarani ljudje, bajna bitja, kakor vile, škrti, palčki, velikani. Poleg tega je priroda sama nemogoča: krilati konji (Jabučilo), hvaležne živali, živo drevje, živa voda, zlata gora, zlato sadje. Važni rekviziti so čudodelni predmeti: mizica, ki se sama pogrinja, prstan, ki dela človeka nevidnega, piščal, ki sili vse na ples. Tipično število je priljubljeno: tri, devet, dvanajst. Dejanje se snuje stereotipično v več (treh) vzporednih stopnjah. Večkrat se iz ekspozicije razpleta paralelno v podobnem redu in smislu (Prim. Valjavec, Pastir!).

Pravljljico ali vsaj pravljjiške motive pozna že antika (Odiseja!). Klasična je n. pr. Apulejeva o Amorju in Psihi. Najbolj bohotno pa se je razvila pravljjljica pri vzhodnih narodih, tako v sloveči cikliki Tisoč in ene noči, ki je zbirka pravljlic, povezanih v okvir. Narodne pravljjljice imajo vsi rodovi, kulturni in preprosti. Naslanjaje se na tipiko prvotnih motivov so ustvarili slovite pravljjljice tudi znani pesniki, kakor n. pr. Andersen (prim. Levstikovo predelano v Svinjarju!), Puškin, Tolstoj i. dr. Nemške pravljjljice je zbral Grimm (slov. prevod Bolharjev), slovenske in hrvatske je zapisoval Valjavec, srbske Vuk Karadžić (Zmija i mladoženja i. dr.); umetniško predelal je najlepše slovenske Fr. Milčinski. Kitajske je ponasil Fr. Erjavec ml., več pravljjljiskih motivov je tudi v Terdinovih bajkah in pripovedkah. Lepa pravljjljiska novela je češka Svatba kralja Jana (Bradač), podobne pišejo zadnji čas mladi slovenski pisatelji. (Citaj: Milčinski, Pravljljice; Valjavec, Pastir, Cit. I. št. 36.)

Kot čisto pesništvo je pravljjljica postala novemu pesniku simbolično sredstvo, da v njem obliči svoje misli in svoj pesniški doživljaj. Tako je ustvaril s pravljjljico o sinji cvetki Nemec Friderik Novalis simbol za romantično pesništvo. Belgijski pesnik Maeterlinck, ki je Novalisa Nemcem stoprv odkril, pa je ustvaril v svoji Sinji ptici nove vrste pravljjljico. Bistveno je spočenjal prav tako kakor stari človek, ki je oduševil mrtvo prirodo. Pri njem najdemo, da nastopa duh Mleka, Sladkorja itd. Te vrste snov bomo imenovali pravljjljiski mit.

9. Legend a (prvotno pobožno branje iz življenja svetnikov in mučenikov, Luther ji je po svoje dejal Lugente, ležniva = sedanja „časni-

karska raca“) je v nekem smislu analogno isto, kar bajka v odnosu do poganškega verstva, ali kar paramitija v odnosu do bajke, torej zmišljena zgodba, ki se naslanja na krščansko versko sporočilo. Je torej ob poganskem krščanski mit. Večkrat je narodna legenda nastala iz književnih nekanoničnih, apokrifnih spisov (Ognjena Marija u paklu). Med Slovence je prišla po večini z zapada (Jacobus de Voragine, Legenda aurea 1298), mogel je pa zmišljati legende tudi preprosti človek, včasih kaj neprisiljeno, ko ni umel slike v cerkvi, ki mu je po svoje bajala (Sv. Gal, panj čebel ukral. Svetemu Galu nosi medved breme v legendi.) Legend ima slovensko narodno pesništvo zelo veliko. Nikjer se naša narodna duša ne pokaže tako svojstveno kot tu. Apokrifno legendo so ljubili pa zlasti bogomili (v Bosni). Najlepše legende so Marijine, kakor o glumaču, ki je pred Bogorodico plesal, o samostanski vratarici, ki jo je Mati božja nadomestovala, ko je samostanka odšla v svet, o svetem Alešu (Lovrenčič) i. p. Znana je Goethejeva o podkvi, Aškerčeva o štajerskih toplicah. (Citaj Medvedovo knjigo: Slovenske legende, Mohorjeva družba, Tolstega, Lagerlöfove.)

10. Prvotna po svoji starosti, sicer pa bolj kot didaktično pesništvo znana je parabola ali prilika. Z izmišljeno zgodbo (ali razvlečeno primero) ponazori pesnik neko svojo misel, utelesi v zgledu neki nauk. Tako že Ezop (Hermes in drvar, Pastir, Cit. I. 28, 29.) — Najlepše prilike so pa v evangelijih Kristusove o izgubljenem sinu, o Samarijcu, o pametnih in nespametnih nevestah itd. Slovita rimska parabola je ona, ki jo je Menenij Agrippa povedal rimskemu ljudstvu. Lepa srednjeveška je o človeku, ki beži pred zdivjano kamelo, se otme v vodnjak, visi nad breznom, kjer zija zmaj, a seže po jagodi na grmu, ki ga izpodjedate miši. Lepi književni slovenski paraboli ste Prešernov Orglar in župančičev Kralj Matjaž, kar priča, da more ustvariti pesnik pod navidezno drugačnimi oblikami (balada, romanca, epična pesem — Krst pri Savici!) parabolčno pesnitev.

(Citaj: Štrekljeve narodne pesmi in raziskuj, kje in kaj je v njih bajeslovni, kaj krščanski mit, kje so zgodovinski motivi, kje pravljiški in kje taki, ki so življenjski — novelški! — Zgled take novelske pesmi najdeš v Prešernu, Zbrano delo: Od kralja Matjaža.) — (Dalje.)

NOCOJ

MOJ MIR GORJANSKI

Nocoj,
ko nekdo je na harfo igral,
kot tihi popotnik sanjavih noči
je mesec na belih zavesah obstal,
ves truden od dolge poti.

Nocoj,
ko v svetilko sem olja nalil
in čakal na zadnji bolesten pozdrav,
je veter polnočni oblake podil
v beline pokojnih dobrav.

Nocoj,
ko je plamen v školjki gorel,
kot da bi žarela globoka prelest,
je godec samotni na harfi odpel
na sredi pozabljenih cest.

DOMOV

AŽMANOV

Kako hodiš domov ti, tovariš, ne vem. Vsak hodi drugače, vsak z različnimi čuvstvi v duši. Če hodiš kakor jaz, si srečen, ker veš, kaj se pravi uživati veselje po domu in resnično hrepenenje po starših, brateh in sesticah.

Kar same so me nesle noge v klanec, dokler nisem došel na vrh Praproč. Od tu sem zagledal našo vas, visoko na gričku župno cerkev in vso ono zemljo, ki jo prav posebno ljubim, ker po njej kar mrgoli sladkih mladostnih spominov.

Bila je sicer noč, a svetla, jasna in vesela, kakor sem bil vesel jaz. Postal sem, dahnil vroč pozdrav najljubšemu koščku sveta in se zagledal. Hiše, raztresene po pobočju hriba, sanjajo odete v srebrni pajčolan mesečine. Cerkve na gričku se nisem mogel nagledati. Mislil sem že, da imajo verne duše svojo sv. mašo v njej, a jo je le luna obsvetljevala; njena svetloba se je odbijala od oken.

In spustil sem se naprej skoro v tek in nisem bil utrujen, čeprav sem peš hodil vso dolgo pot. V duši mi je plalo veselje, srce mi je prekipovalo v radosti.

Nesel sem nebesa s seboj in ni me plašila tema, ko sem šel skozi Burjekov les, v katerega ne prodre mesečina.

Nikjer že ni bilo lune. Zašla je, preden sem prišel iz lesa in prestopil „državno“ mejo ter stopil na očetov grunt. Ko sem korakal za Zratovo njivo, se je v meni smejala sreča.

Bil sem prav za prav že doma, a v misli se mi je silila Velikonjeva zgodba „Noht na mezincu“. Najmanj petkrat sem jo že prebral in vedno sem se bal, da bi bil kdaj tako nesrečen, da bi bil domačim ko tisti Pavel, češ, takega „nohtu“ že nočem imeti, da bi me pri domačih mrzil.

Ko sem to premišljeval, me je vzbudil rahel žvižg. „Na malih durih“ je nekdo izmed domačih žvižgaje vpraševal v temo in čakal iz nje mojega odziva.

In tedaj sem tako zavriskal, da se je zganil ves svet okrog mene in se je Reklevc vznemiril, češ, kaj me budi iz prijetnega spanja. Mene pa je ponovno navdalo hrepenenje po domu, opijanila me je sladka zavest, da me domači v ljubezni pričakujejo, in nedopovedljiva radost mi je odskakovala v srcu; vedel sem namreč, da mamica čaka „na malih durih“ in da hrepeni po meni, kakor jaz po njej.

Prihitel sem k svojim domačim v zavesti, da me tujina ne odbija od njih, ampak da v meni še neti ogenj ljubezni.

Tako sem šel domov enkrat, tako hodim vedno. Kaj mi mar tema krog mene! Pri sebi imam svetilko veselja in radosti. Gori na hribu pa je dom, reflektor ljubezni, ki meče svetlobo na mojo pot in mi razsvetljuje temo.

Kako pa hodiš ti? Bodi vesel in svetla bo pot! Nas vse pričakuje v naročje in objem Mati.

V STROJNE!

MAKS PREZELJ

„Časi se izpreminjajo in ž njimi se izpreminja dijak. Nekdaj se je Čerin, glavni junak v Erjavčevi povesti „Ni vse zlato, kar se sveti“, dijaku smilil do dna srca in menda iz same simpatije do njega je v zgodbi o njem brskal po osebkih, povedkih in drugih slovničnih ocvirkih. Danes le še pomilovalno zmajujemo z glavo, kadar čitamo o Čerinovi nesreči, in za malo se nam zdi, da je dal človek, ki ni imel pojma o rudninali, povod spisu, v katerem mrgoli glavnih in stranskih stavkov, ki nam tako grene veselje do dijakovanja. Da more človek zamenjevati železni kršec z zlatom, to nam ne gre v glavo, saj je vendar razlika med obema tvarinama velika, največja pa — v ceni! Vidite, baš to pa je ono, kar hočem povedati, namreč, da je tudi v nas več ali manj Čerina. Tega reveža sta premotila barva in sijaj, mi pa, ki znamo vendar več ko hruške peči, se damo preslepiti od cene, češ, čim dražja je snov, tem več je vredna. Mi nespametneži presojamo snov po njeni trgovski ceni, namesto da bi jo ocenjevali po njeni pravi vrednosti, ki se očituje v njenem pomenu za razvoj človeške kulture in blagostanja človeškega rodu. Vsiljuje se mi primera med zlatom, toliko čislano in vendar tehnično tako malo uporabno kovino, ter železom, ki ga prav nič ne cenimo in smo vendar navezani nanj v vsem svojem nehanju in delovanju. Kaj vse se izdeluje iz železa in kaj vse je bilo mogoče proizvajati šele z vstopom te kovine v službo človeške kulture! V razvoju metalurgije železa od primitivnega ognjišča pa do orjaških plavžev je podan dobršen del človeškega napredka in ž njim vred več kot dvajset stoletij naše usode . . .“

Toliko iz uvoda v predavanju, ki ga je oni dan imel L., genius technicus v prirodopisnem krožku našega zavoda, ter nas z besedo in sliko pripravil na obisk strojnih livarn in tovarn.

Saj menda veš, kje so strojne livarne in tovarne? V Ljubljani ob Tyrševi cesti tik za železniškim tirom.

Vtis, ki ga dobiš ob prvem pogledu na tovarniške objekte niti malo ne izpolni pričakovanj onega, kar si dijak predstavlja pod pojmom tovarna. Potišočeren hrup in ropot med glavnim učnim odmorom, visoki dimniki in iz njih valeči se oblaki črnega dima, mrzlično prekladanje in prevažanje materiala in blaga iz enega objekta v drugega. Vsega tega tu ni, le na prostranem dvorišču ugledaš trop težakov, ki se trudijo za nakladanjem izdelanih predmetov, pred uradnim poslopjem pa tovarniškega vratarja. Pri tem se moramo javiti, kdo smo in kaj želimo, in šele, ko se mu izkažemo z dovoljenjem za ogled obrata, je za nas ukinjena zapoved: Nezaposlenim vstop prepovedan! Nezaposlenim vstop prepovedan, zaposleni delavci pa morajo ob prihodu na delo pritisniti svojo kontrolno številko v — po naše bi rekli — mehaniziran dnevnik. Čuden ta stroj! Ako bi ga imeli v šoli, bi odpadlo vsakodnevno vpisovanje odsotnih in prepozno došlih dijakov, kajti stroj bi sam vodil točno evidenco nele s tem, kdo je prestopil prag v hram modrosti, ampak tudi, koliko minut trpljenja ure si je kdo prihranil.

Biti nastavljen kot inženjer pri podjetju, kakršne so ljubljanske livarne, se že nekaj pravi, in to zlasti v oddelku, kjer se izdelujejo načrti za vse mogoče predmete. Že načrt za navaden železni vijak zahteva strokovnega znanja, kaj šele načrt za stroj, čigar sestavni deli morajo biti do stotinke milimetra natančno odmerjeni, da vsi skupaj tvorijo harmonično celoto.

„Ni ga železnega izdelka, ki ga ne bi mogle izvršiti strojne livarne,“ s ponosom zagotavlja kot vodnik po obratu dodeljeni nam delavec in mi mu prav radi verjamemo, saj nas o verjetnosti njegove trditve pouči vsak korak po posameznih oddelkih.

Kako radi bi za teden ali dva zamenjali šolo s tovarno, kjer bi se na praktičnih primerih poučili o vsem mogočem, kar nam vtepa v glavo knjiga s suhoparnim besedilom

in pomanjkljivimi slikami! Tu šele vidiš, kako je v resnici, kar si do zdaj le medlo poznal iz teorije. Nastavek lesenega modela za napravo kalupa je v šoli komaj omembe vredna zadeva, tu pa se ji posveča kar največja pažnja. Od točnosti modela zavisí pravilnost kalupa, od tega pa domala vse, kar zahtevamo od izdelanega predmeta.

Iz izdelovalnice lesenih modelov stopimo v livarno, ki je vsaj za mlade radovedneže najprivlačnejši oddelek v vsem podjetju. Ob vstopu v ta obširen prostor kar ne veš, kam bi najprej usmeril korak in kam osredotočil svojo pozornost. Dela se tu, dela se tam, v vsakem kotičku se suče skupina delavcev, ukvarjajočih se z odkazanim jim poslom.

„Pozor! Umakni se!“

Zamaknjeni v snovanje čudovite delavnice, smo zastavili pot dvema delavcema, ki sta hitela z loncem, polnim razžarjeno tekočega železa, na svoj delovni prostor. Malo je manjkalo, da nam ni brizgnila precejšna količina pljuskajoče tekočine na noge ali — Bog nas varuj — v obraz.

Previdnost je mati modrosti, zato se razdelimo v skupine po dva in dva, kar bo prav za nas, ker bomo več videli, in prav za delavce, ki ne marajo biti moteni pri delu in ne prikrajšani pri zaslužku. Vsi pridemo na svoj račun in v pičli uri si bomo na jasnem, kako nastane odlitek, iz železa ulit predmet v sirovem stanju.

Kalupi, v katere ulivajo tekoče železo, so iz drobnega peska in narejeni s pomočjo lesenih modelov. Kalupiranje, to je izdelovanje kalupov za predmete, ki se izdelujejo v večjih množinah, kot n. pr. sestavni deli štedilnikov, železnih peči i. dr., se vrši s stroji. Da je kalup iz dveh delov, ki ju spaja v celoto železen kaluparski okvir, smo vzeli na znanje že v šoli, toda priti smo morali šele v tovarno, da se nam zdi to razumljivo samo ob sebi. Za litje votlih predmetov se mora votlina v kalupu izpolniti z jedrom, ki je prav za prav zopet kalup zase. Človek bi gledal in gledal, pa se še ne bi do sita nagledal prizora, kadar ulivajo skozi dolivek v kalup železo. To ti cvrči in prasketa, vre in puhti, ko razžarjena materija besni proti zasušnjenju! Pa ne traja dolgo in ukročeno železo se umiri ter stisnjeno v kalupu zavzame obliko, kakršno mu je predpisal človek. Po končanem procesu kalup raztolčejo, iz razvalin pa se pokaže odlitek — v železo izpremenjena inženjerjeva zamisel . . .

Po livarni odjeknejo dva, trije rezki udarci — plavž kliče livarje in njegovemu vabilu se odzovemu tudi mi, da vidimo in si ogledamo peč, ki od časa do časa bruha iz sebe kot voda tekoče in kot pekel pekoče železo. Močan sunek z železnim drogom v plavževo žrelo in iz plavža se ulije v nastavljene lonce, kotle in vagončke ognjen studenec. Prizor za bogove! Ako že iz razmeroma majhnega plavža, kot je ta pred nami, bruhne naenkrat tolika množina železa, kakšne reke šele izvirajo iz plavžev, ki so visoki nad 30 metrov in dnevno prebavijo nad tisoč ton železne rude. Simbol egipčanske kulture so piramide, grško kulturo simbolizira Akropola, simbol današnje kulture pa je plavž. Kulturni razvoj zadnjih stoletij je v najtesnejši zvezi z metalurgijo železa, in to v dobrem in slabem.

Enostavna, a prav radi tega tako genijalna je konstrukcija plavža, imenovanega tudi visoka peč, in enostavno je njegovo delovanje. Enostavno! Lahko je tako reči nam, ki smo postavljeni pred izvršeno dejstvo, niso pa tako govorili izumitelji, katerih trud in požrtvovalnosti sadove izrablja današnja tehnologija.

Konstrukcija plavža, njega polnjenje in v njem se vršči procesi . . . V šoli kaj zopern problem, tu pred živim plavžem napet roman, ki ga dijaki poslušajo z navdušenjem, kot da še nikoli ne bi bili čuli besede iz njegovih poglavij. No, da, delujoč plavž je za dijaka doživljaj, njegova slika v knjigi pa le dobrodošla vrzel v neprebavljivem čitivu. Zdaj vedo, ker so videli, da so rude, iz katerih tale železo, rjavi in rusi železovec ter jeklenec, tu v livarni pa tudi zarjavelo staro železo. Videli so, da se rudi, preden jo stresejo v plavž, doda izvestna količina apnenca, oziroma kremenjaka ali pa obojega in

odslej bodo vedeli tudi, zakaj. Za vsakim zalogajem koksa zdrvi v plavž porcija z dodatki primešane rude — čudovita je plavževa prebava. Prosim, primera med redukcijo rude v visoki peči in prebavo hrane v našem telesu ne more biti tako napačna, saj se je vsilila sama od sebe mojim bistrim spremljevalcem.

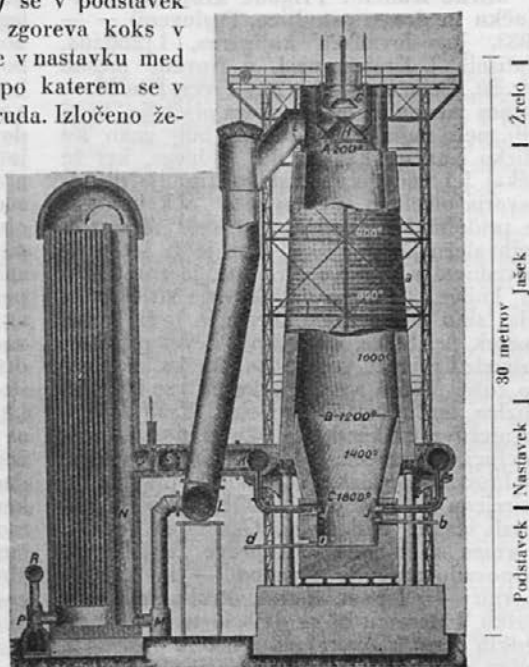
V knjigi je rečeno: Skozi cevi *JJ* se v podstavek dovaja zrak, vroč okoli 900°C . Tu zgoreva koks v ogljikov dioksid, ta pa se nekoliko višje v nastavku med *B* in *C* reducira v ogljikov monoksid, po katerem se v redukcijskem pasu dezoksidiira železna ruda. Izločeno železo se v nastavku navzame iz žarečega koksa izvestne količine ogljika, radi česar postane laže taljivo ter se stali v višini *J-J* istočasno kot specifično lažja troska. Od časa do časa izpuščajo iz plavža po žlebu *b* trosko, po žlebu *d* pa raztaljeno železo.

Vroči plini — 60% dušika, $6-14\%$ ogljikovega dioksida, $20-30\%$ ogljikovega monoksida — uhajajo iz plavža skozi cev *E*. Plavžovo žrelo zapira lijak *H*, ki se potisne navzdol, čim se pogrezne dno *G* polnilnega kotla *F*. Na ta način ostane plavž zaprt tudi tedaj, kadar ga polnijo. Večina uhajajočih plinov se uporabi za ogrevanje zraka, ki ga napeljujejo v plavž, in sicer v najmanj dveh ogrevalcih. Ta sestojita iz ozkega jaška *N*, ter širšega prostora *O*, izpolnjenega z mrežasto

zloženimi opekami. Kadar prihajajo vroči plini v prvi ogrevalec skozi cev *L*, se skozi drugi ogrevalec v nasprotni smeri potiska zrak in obratno.

Tako je rečeno o plavžu v knjigi, nam pa se zdi, da smo tu videli še več, čeprav je plavž pred nami prav za prav nekoliko večja kupolka, torej peč bolj za taljenje železa kot za pridobivanje grodlja iz rud. Ej, prave plavže si bomo morali iti ogledati kam drugam! Zdaj pa izrabimo priliko in si v naglici oglejmo še druge tovarniške oddelke, zlasti one, v katerih se vrše vsa mogoča dela, spadajoča v mehansko tehnologijo kovin.

Naj po vrsti naštevam mnogobrojne priprave za merjenje, načrtovanje in označevanje, priprave za prijemanje, vklepanje in držanje, pripomočke za segrevanje ter vse druge aparate, ki so tu v vsakdanji rabi?! Nesmiselno bi bilo tako početje, kajti več ti pripoveduje orodje samo ko še tako dolga razprava o njega sestavi in uporabi. Glej sam in opazuj! Toda, čemu bi dijaku nekaj svetoval, kar mu je itak prirojeno?!



Nove knjige.

Mirko Kunčič: *Prigode krojačka veseljačka in druge pravljice.* Poslovenil — 1933. Jugoslovanska knjigarna, Ljubljana, Natisnil J. Krajec nasl. v Novem mestu. Str. 80. Cena broš. Din 26.—, vez. Din 36.—. Danes menda ni mladinskega pisatelja, ki bi bil med najmlajšim rodnom bolj znan ko Mirko Kunčič, kar ni nič čudnega, ker že nekaj let nedeljo za nedeljo kramlja in odgovarja otrokom v „Slovenču“, v katerem si je pridobil kot „kotičkov striček“ široko in najhvaležnejšo publiko. Kar je ta leta pripovedoval v kotičku otrokom, je zbral že v tri knjige „Iz torbe kotičkovega strička“ in zdaj smo dobili za Miklavža in božič četrti zvezek te zbirke, ki vsebuje devet pravljic: *Prigode krojačka veseljačka*, *Ančka in solnčna roža*, *Modra roža*, *Ce kužek vse izčenča*, *Mizica, mošnjček in krepelce*, *Kralj Živžav in njegove tri hčerke*, *Miška in muca — prijateljci*, *Milanček*, *Milenka in čarovnica*, *Dobrosrčni striček*. Večina teh pravljic je prirejena po znanih originalih, ki so jih napisali Hauff, Widemann, Grimm in Tolstoj, a vmes so menda tudi prave „stričkove“. Pripovedovanje je živahno — in kar je glavno — v lepem, čistem, otroku umljivem jeziku, kateremu bi se dalo le tu pa tam na redkih mestih oporekati. Tisk in oprema z dolgo vrsto posrečenih ilustracij sta lepa in težko si mislim otroka, ki se ne bi tudi ob tej knjigi navdušil za kotičkovega strička.

Klaverjev misijonski koledar 1934. Leto osemnajsto. Str. 96. Cena Din 5.—. **Misijonski koledarček za mladino 1934.** Trinajsto leto. Str. 64. Cena Din 3.—. Oba koledarja je tiskala Jugoslovanska tiskarna in izdala in in založila Družba sv. Petra Klaverja v Ljubljani, Metelkova ul. 1, kjer se tudi naročata. Koledarja imata pisano vsebino, ob kateri se mudiš v Afriki in se seznaniš z delom misijonarjev — tudi naših slovenskih in z življenjem in običaji črncev, o katerih dobiš sicer težko kje toliko zanimivega branja, ki ga poživljajo vsakovrstne slike.

Knjige Družbe sv. Mohorja. Poleg lepega koledarja (str. 144), ki vsebuje tehtne poučne sestavke in kroniko dogodkov doma in v svetu, je Družba letos izdala Slovenske večernice, v katerih beremo „Izobčence“, povest iz Bele Krajine (str. 119). Spisal jo je Matija Malešič, katerega poznamo že po drugih, tudi boljših delih. Druga leposlovna knjiga je gladki in res slovenski prevod Dörfeljevega „Mutastega greha“ (str. 96), ki ga je ponašil J. Pucelj. Kdor je bral lansko leto istega pisatelja in prevajalca „Krivični vinar“, bo segel tudi po tem delu z veseljem.

Četrta knjiga je „Naše morje“ (str. 128), ki so jo spisali priznani strokovnjaki dr. V. Bohinec (zemljepisni del), prof. S. Kranjec (zgodovinski del) in dr. K. Dobida (umetnostno zgodovinski pregled). Ta publikacija bo zlasti prav prišla našemu dijaštvu, saj mu bo nudila poleg tega, da ga povsem seznani z našim morjem tudi mnogo tvarine za predavanja v Podmladku Jadranske straže, ki je zdaj tako vzveseljivo zajel v svojo organizacijo naše dijaštvo po srednjih šolah. Ob sodobnih in starih slikah z našega morja in obmorskih mest bo dijak in sleherni spoznal pa še marsikaj, kar mu je bilo doslej neznano! — Nad vse koristna in potrebna je peta knjiga „Jetika“ (str. 190), katero je kar se da poljudno spisal dr. France Debevec, vodja odseka za pljučne bolezni v splošni drž. bolnici v Ljubljani. Tudi ta knjiga je ilustrirana; 108 slik pojasnjuje tekst. Šesta knjiga je nadaljevanje (9 zvezek) „Življenja svetnikov“ (str. 273—352). Vse te knjige so izšle v rednem izdanju kot običajni letni dar in so jih udje dobili za Din 20.—! Vsakemu je lahko žal, ako se ni naročil na mohorjeve! Dijaštvo ob tej priliki opozarjamo, naj ne zamudi roka vpisovanja v Mohorjevo družbo (do marca 1934!), ako hoče priti po ceni do lepih knjig in si tako mimogrede zbrati lepo knjižnico!

Antonio Cojazzi: *Kristusov mladeč* Na to knjigo, ki smo jo ocenili že lani, opozarjamo vnovič in jo priporočamo. Božični čas je pred vrati in prav je, če bi dijak ob vrstniku vzorniku šel to dobo vase in sklenil posnemati Kristusovega mladca Frassattija! Cena broš. knjigi Din 25.—, vez. Din 30.—. Naroča se pri založništvu: Uprava „Glasnika“, Ljubljana, Zrinjskega c. 9.

Vinko Möderndorfer: *Koroške uganke in popevke.* Zbral —, ilustriral Joža Vokač. Mohorjeve knjižnice 61. zvezek. Str. 64. Cena broš. Din 12.—, kart. Din 16.—, v platno vez. Din 20.—. 1933. Natisnila Mohorjeva tiskarna v Celju. — Založba Družbe sv. Mohorja posveča tudi našim najmlajšim veliko pažnjo. Pogled v seznam njenih knjig nam pove, da ima že celo vrsto mladinskih spisov na zalogi. Pravkar je izdala zopet posrečeno delo, ki bo naše otroke zelo razveselilo. Pedagog je zbral lepe koroške uganke in popevke, katere je drug pedagog prav lepo ilustriral. Besedilo je tiskano v dveh barvah. Velike črke v začetku stavka, za dvopičjem in pri krajevnih imenih so v rdečem, tako da mladega čitatelja kar nehote opominjajo na pravopis! Ker je knjiga tudi sicer tiskana z velikimi črkami, zato jo bodo že naši elementarci koncem prvega semestra lahko čitali. Nič manjšega veselja

ne bodo imeli ob njej dijaki prvih gimnazijskih razredov, pa tudi drugi, ki se zanimajo za narodno blago in njegovo lepoto. — Kot darilo za Miklavža in za božičnico prav toplo priporočamo to knjižico, ki je lep, pomemben in cenen dar! Člani Mohorjeve družbe dobijo knjigo 25% ceneje, če jo naročijo naravnost pri Družbi sv. Mohorja v Celju.

Mirko Javornik: Črni breg. Povest. 1933. Izdala Delavska založba, r. z. z. o. z. v Ljubljani. Tiskarna „Slovenija“ v Ljubljani. Strani 166. Cena broš. Din 28.—, vez. Din 40.—. Pisatelj, ki te pozdravlja z ovojne lista, je mlad fant, a njegovo ime ni več neznano, saj se je zadnja leta že krepko uveljavil, ko se je predstavil v raznih listih in zbornikih s krajšo prozo in raznimi članki. „Črni breg“, ki ga imamo zdaj v „Krekovi knjižnici“, je prvo njegovo daljše delo, v katerem se bavi z aktualnim problemom delavskega vprašanja v rudarskem revirju. Naša socialna povest nima tradicije. Za Krekom, ki je tudi v leposlovju zastavil pero in začel orati ledino socialne povesti, se je Finžgar prvi lotil razrednega gibanja in nam ga literarno pomembno podal v romanu „Iz modernega sveta“, ki nam verno in zavzeto riše razmere v industrijskem kraju v začetku našega stoletja. S Cankarjevimi „Hlapcem Jernejem“ se je prelilo socialno vprašanje v visoko pesem ponižanih in razžaljenih. — Poslej literarno pomembnih romanov in povesti, ki bi zajeli izven območja „ad usum Delphini“ delavsko vprašanje, nismo dobili. Zakaj ne? Vojna in povojna leta so vsaj v literaturi šla mimo tega perečega vprašanja, dasi na svoji aktualnosti ni prav nič izgubilo, no klicalo bolj ko kdaj prej po spretnem persusu. Javornik se ga je zdaj lotil, to se pravi, prav za prav dotaknil. V „Črnem bregu“ baje o rudarskem življenju in ga riše, problem socialne rešitve pa je le mimogrede nakazan, kolikor izzveni v sodobna splošna gesla v raznih ekspektacijah nastopajočih oseb, ki so trdo realistično podane in predstavljajo dva delavska rodova: očeta Korena, ki je postal iz potrebe rudar, in sinove, ki so po usodi zapisani podzemlju. Prvo poglavje je res rudarsko, drugo in tretje je zgodba Tonečevega zdravljenja in njegove ljubezni, v četrtem poglavju nas pa prizor v pisarni, kjer nastopata oče Koren in ravnatelj, zopet vrže v sredo delavskih problemov, ki kričijo po pravični rešitvi, a ne izzovejo v Javornikovih ljudeh reakcije, kakršno bi človek pričakoval. Idilična veverica iz uvodnih strani spravi nekako s pogrezajočo se Korenovo hišo junaka Toneta in ves problem kar novelistično s sveta... Javornikov realizem se čisto srečuje z grobim naturalizmom, kar naj bi menda bila „nova stvarnost“, ki ne na ogreje. Jezik je priprost, motijo pa nekateri — čeprav hoteni — barbarizmi. S kletvino, kot jo slišimo na

21. strani, pa naj v bodoče pisatelj ne omaže več slovenske knjige tudi ne za ceno „nove stvarnosti“! Ne da bi bil pikolovec, moram omeniti, da je interpunkcija — večje! — zelo pomankljiva.

Naši zapiski

Kje je največ ivja? V pozni jeseni in pozimi pokriva drevje in grmovje čestokrat ivje, včasih so veje videti kakor ovite s fino vato. Mnogi mislijo, da je ivja na visokih gorah še mnogo več in da je tam tudi mnogo lepše. Vendar to ni popolnoma točno. So sicer gore, kjer nastopa močno ivje in celo takšno, da je spoznati drevesa, kole, brzojavne droge itd. le še v obrisih. Toda tako ivje ne nastaja morda na najvišjih gorah, temveč le v sredogorju. Razlaga za ta pojav je prav preprosta. Najbolj močno je ivje v onih višinskih legah, ki odgovarjajo višini zimskih oblakov. Gore, katerih gornji deli presegajo višino teh oblakov, imajo le prav malo ivja. Najlepše ivje je torej videti v sredogorju, pri nas n. pr. povsod v predgorju Julijskih in Kamniških Alp, v Nemčiji na Brockenu, na Škotskem na Ben Nevisu itd. Tu ustvarja ivje jeseni in pozimi na rastlinstvu in sploh na predmetih v prosti naravi čudovite oblike.

Dr. V. B.

Okus. Štirje okusi, ki jih točno ločimo, so grenak, sladak, slan, kisel. Grenčino zaznavamo z delom jezika, ki je proti korenju, na robu črte v podobi V. Kislo zaznavamo s koncem in z robovi jezika, z ustnami in dlesnami. Sladkost in slanost občutimo zlasti ob robovih jezika. Te slasti, ki nam jih daje okus, so kaj malo razvite. Šele voh, ta „okus na daljavo“, nam izboljša občutke okusa ter omogoča s skušnjo, da postanemo prevejeni gastronomi ali blagoslastniki. Kadar otopi voh (kakor ob nahodu), slasti kai slabo razločamo. Če žvečimo liste neke indijske rastline (gymnema silvestre), ne razberemo več ne grenca ne slada; kininov sulfat, ki je po navadi tako gorjup, občutimo kakor pesek. Kadar denemo kokain v usta, izginejo pomalem občutki v tej vrsti: najprej grenkoba, potem sladkoba, naposled kisloba.

Crassus.

Italo Svevo. Figaro se je 30. IX. 1933 spomnil smrtne obletnice tržaškega pisatelja, ki so ga pokazali svetu šele Francozi. Ko se je Italo Svevo hotel ujeti angleščine, ga je usoda seznanila z Jamesom Joycem, ki je bil po raznoterih naključjih postal profesor v tržaški Berlitzovi šoli. Oba moža sta tedaj spoznala svoje duhovno sorodstvo in nastanivši se pozneje v Parizu, je pisec „Uliksa“ seznanil I. Sveva z V. Larbaudom. Ta veliki uvajalec tujih mojstrov je z B. Crémieuxom postal Tržačanu boter med književniki. P. H. Michel je po-

francozil njegov vojni roman iz tržaškega trgovskega sloja: *la Conscience de Zeno*. Avtor, ki je bil sam iz trgovskih krogov, in sicer romansko germanskih, (primerjaj simbolično ime!) z izvirnikom doma ni vzbudil dosti pozornosti: nemo profeta in patria. Razen tega tudi njegov slog ni bil prvovrsten. A francoski prevod je znal podariti nekatere poteze v tem kraševsko istrskem ozračju in tako so domačini kakor tujina jeli segati po Italiji Svevu, ki se mu je odpirala lepa slovstvena bodočnost, dokler ga ni pokopala avtomobilska nezgoda pri Motti ob Livenci (reki, nazvani bržkone po slovenskem korenu). Crassus.

Deset francoskih pesnikov. Pokojni arheolog in učenjak Germain Lefèvre-Pontalis je bil veren služabnik modric, a šele po njegovi smrti je izšla obsežna njegova zbirka verzov: „*La Chaîne du Temps*“ (veriga časa). Njegovim sonetom se tu pa tam pozna vpliv znamenitega sonetista s Kube, José-Maria de Heredije, čigar delo je doslej najlepše prikazal svetu beograjski profesor M. Ibrovac, ki v kratkem objavi zajetno antologijo jugoslovenskih pesnikov v francoščini.

Fernand Mazade je svoj sloves povečal z novim snopičem „*Élégie italienne*“, kjer nas kakor M. Opeka v „*Rimskih verzih*“ vodi v sončne kraje. Vse njegovo doživljanje pa izzveni v bridko razočaranje. Marcel Ormoy je s snopičem „*Royaumes interdits*“ (prepovedana carstva) pokazal globoko in močno notranje življenje. Odlično so se izkazali letos še Henri Charpentier z „*Odes et poèmes*“ in Pierre Lagarde s knjižico „*Flammes*“, kakor tudi nekatere ženske. Od njih naj stoji na prvem mestu gospa Cécile Périno, ki brez deklamacije, s plemenito preproščino izraža čustva iz raznih dob. Z gospo Terezo Aubray-jevo zapustimo področje pravilnega, klasičnega meroslovja. Nje „*Battements*“ prinašajo svobodni stih in še pogostejše ritmične stavke, kakršne srečamo pri Turgenjevu (Pesmi v prozi) ali Baudelaire-u, ki ga lahko čitaš v Karlinovi poslovenitvi. Njene motive označuje H. de Régnier kot „*autoauscultation*“: poslušala je utripe svojih misli, čustev, podob in zaznamovala vse zastanke, pospeške, premene. Nič manj ni zanimiva gospodična Diane de Cuttoli, ki strastno in zgovorno opeva plimo in oseko („*la Houle des jours*“) svojega burnega in žgočega lirizma. Tri čudne, skrivnostne pesnitve je priobčila pod naslovom „*Cam-bodge*“ začetnica Makhali Phâl, napol evropska, napol azijska gospodična. Vodi nas na daljni vzhod v svojo domovino ob presenetljivem sijaju podob. Rabi pa „*verset*“, vrstico, kakršno sem omenil pri Claudelu v

DSv. 1926. Naposled naj stoji tu še gospa Jeanne Joannard radi svojega otožnega zbornika „*Soir au jardin*“ (Večer na vrtu). Crassus.

Jezikovna šola

1. Exemplum bonum

Vir quidam, nomine Conradus, cum omnia animalia satis diligebat, equos summo amore fovebat. Olim dum ad urbem iter facit, in haminem quendam incidit qui suo equo male utebatur. Conradus tantam crudelitatem pati non potuit. Is igitur eum castigavit. „Nonne mihi licet meum equum verberare si ita placet?“ respondit homo. „Propterea quod tale exemplum tu proponis, id ego quoque imitabor.“

Postquam haec dixit, magno baculo hominem saepe verberavit; is tum ita locutus est: „Hoc baculum est meum. Nonne mihi licet eo uti si ita placet?“

Crassus.

2. Mons in partu

In diebus antiquis murmur validum in monte auditum est. In partu esse dicebatur. Et multitudines concurrerunt ex omnibus partibus ut viderent quid geniturum esset.

Post expectationem diuturnam ac multas opiniones sapientes — exsiluit musculus.

Haec narratio illis applicat quorum promissiones magnificae praeclaraeque in actione minuta finiunt.

Horatius eam paucis verbis expressit in libro De arte poetica: Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Et ego hoc modo hexametrum interpretari conatus sum: Gora poraja mogočna, a smešna se ti porodiš, miš.

Crassus.

Najboljši prevod, ki ga dobimo do 20 t. m., prihodnjič priobčimo.

Pomenki

Bogomir. Prvič ste se oglasili z lepo pošiljko, iz katere sem za enkrat izbral „*Mater*“, ki je v tem šopku proze gotovo najboljša, dasi tudi drugo ni slabo in bom morda še kaj priobčil. — Pesmi so slabše. Svetujem vam, da bi ostali kar pri prozi. Le še se oglasite, nič me ne boste nadlegovali!

E. K. Poslane pesmi se gladko bero, ritem povsem obvladate, rime so lepo čiste, a nekaj je, kar kviri vseh pet: motivnost v njih je tako vsakdanja in jezik in dikcija sta

preveč starinska. Zdi se, kakor bi naše pesmi izza moderne ne poznali. Sezite po njej! O apostrofu tudi ne veste, kako ga je že Stritar „panal“. Če bi se bili že prej oglašili, bi bili gotovo že vse te hibe odpravili in Vaša pesem bi se glasila drugače. No, pa saj ni še nič zamujenega, prihodnjič boste poslali pač boljše stvari!

Ivan Kobljer. Vaš „Ministrant“ je boljši, kakor je bila prejšnja proza, vendar ni še tak, da bi ga mogel priobčiti. Preberite Cankarjevo „Ko sem bil ministrant“ in primerjajte! Videli boste, kaj Vašemu spisu vse manjka, da bi bil res lep! Drugič pišite samo na eno stran!

St. B. Veseli me Vaše navdušenje, glede pesmi pa bi moral ponoviti isto, kar sem povedal zgoraj E. K. — Pošljite drugič kaj več! Včasih so se iz Vašega mesta fantje bolj pogosto oglašali. Zganite se znova! Rad bi, da bi se poznala v „Mentorju“ tekma naših srednješolcev iz vseh krajev!

Marijan Marijanovič. Izmed zadnjih je „Svet“ najboljši, dasi so v njem razne predstavne neskladnosti, „Popotnik“ in „Crno pismo“ pa sta prazni, čeprav se zdi, da ste hoteli nekaj tehtnega povedati. V pesmi se pač ne smete ravnati po onem svojem verz: „Več povedati ne smem.“ Pesem more biti samo resnično doživetje, ki se ne da omejiti, ko hoče priti do samosvojega izraza! — Vaša nepočakanost me je le spravila, da sem pogledal v „zalogo“. Ugotovil sem, da čaka še mnogo, mnogo boljših pesmi belega dne nego je Vaša „Resignacija“, na katero lahko resignirate, ker ste od tedaj zapeli že mnogo boljše, čeprav jih še nisem natisnil. Prepričan sem, da mi sčasoma pošljete še dobrih in prav dobrih pesmi!

Ivan Vesen. Mislim, da bom to in ono izbral, ako mi ne pošljete medtem boljših.

Vsem. Poročajte, kaj mislite o „Mentorju“ in kaj bi želeli, da bi še prinašal. Vse predloge, ki bi bili izvedljivi, bomo upoštevali. V prihodnjih številkah bi uvedli še posebno rubriko „Vprašanja in odgovori“, kjer bi se pomenkovali z vsemi dijaki — ne samo z literati — ako bi nam pošiljali dovolj vprašanj. Vsako pismo pa naj bo podpisano s polnim imenom in naveden tudi točen naslov, da bomo vedeli, komu odgovarjamo. Na anonimna pisma ne pričakujte odgovora!

Prvo vprašanje pošilja uprava »Mentorja«: Naročniki, ali mislite na to, da bo prihodnja številka že peta? Da meseci beže in da je treba pravočasno poravnati naročnino? Kdo bo kriv, če šeste številke ne dobite več? — Na ta vprašanja odgovorite sami s položnicami!

Šahovski kotiček

(Urejuje Bogo Pleničar.)

Svetovni rekordi v slepi simultani. Čudimo se šahovskemu veleumu, ki igra istočasno z večjim številom igralcev brez pogleda na šahovnice. Take prireditve imenujemo slepe šahovske simultane.

Največje uspehe na tem polju so dosegli: dr. Aljehin leta 1925. v Parizu proti 28 šahistom, Reti v Sao Paulo leta 1928. proti 29 igralcem in Koltanovski leta 1931. v Antwerpnu proti 30 igralcem.

O priliki svetovne razstave v Chikagu je svetovni mojster dr. Aljehin odigral rekordno slepo produkcijo. Točno po programu je imel za nasprotnike 32 izbrano dobrih šahistov, ki so sedeli vsak za svojo šahovnico, dočim je dr. Aljehin sameval pri stranski mizici v kotu, s cigaretami pri črni kavi in brez šahovnice. Reditelj je napovedal glasno vsakočasne poteze posameznih igralcev in dr. Aljehin je narekoval svoje odgovore na poteze nasprotnikov na pamet. Po devet in pol urnem boju je svetovni prvak dr. Aljehin dobil 19 partij, remiziral devet, izgubil pa samo štiri partije. Tako je svetovni prvak dosegel tudi svetovno prvenstvo v igranju slepe simultane. Pri tej priliki je razumljivo prisostvovalo tej produkciji nebroj inozemskih reporterjev, ki so po končani simultanki intervjuvali vele mojstra z različnimi vprašanji. Zlasti mnogo vprašanj je stavljal vele mojstru reporter nekega velikega madjarskega lista, kateri si je beležil odgovore vele mojstrove. Na koncu razgovora se je redakter mojstru nekoliko nasmehnil ter ga šepetaje vprašal: „Torej dobro, toda povejte mi vendar, v čem obstoji ta „švindel“.“

Omenimo še, da je letos sprejel dr. Aljehin od ruskega vele mojstra Bogoljubova ponujen match za svetovno prvenstvo. Kdaj in kako se bo ta match vršil, bomo Mentorjeve šahiste obvestili.

Šahovska latinščina

1. Semper aliquid haeret = šahovski „pacer“.
2. Homo sapiens = šahovski teoretik.
3. Fortem fortuna adiuvat = kombinacijski igralec.
4. Noli me tangere = pozicijski igralec.
5. Sic volo, sic iubeo = „kibic“.
6. Testimonium paupertatis = slaba varianta.
7. Mundus vult decipi = analiza pozicije.
8. Perpetuum mobile = dolgotrajna partija.
9. Errare humanum est = temeljita kombinacija.
10. Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas = tolažba premaganega, pohvala po mojstrsko izgubljeni partiji.

ZANKE IN UGANKE

GLAVOSEK LATINSKIH BESED.

Obglavi „tri“ v eno „stvar“.

*

Obglavim „vas“ in najdem „kost“.

☆

Okrni „meseč“ in ostane „meč“.

Okrni „velikega“, da postane „jagnje“.

☆

Obreži „zéleno“, pa zapaziš nekaj „pobožnega“.

(Pomni: zelena ni barva temveč rastlina, nazvana po grškem selinon kakor peteršilj iz petroselinon. V Pleteršniku pomotoma der Sellerie, nam. die S., apium graveolens). Cr.

NALOGA.

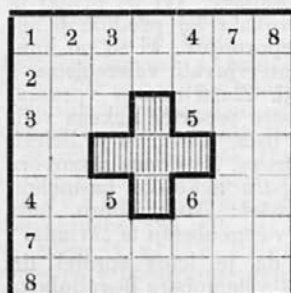
(Castor & Pollux, Maribor.)

	.	+	.	+		jed,
	.	+	.	+		poklic,
.	.	+	.	+		rod,
.	.	+	.	+	.	Pregljevo delo.
	.	+	.	+	.	prosti čas,
.	.	+	.	+	.	rimski cesar,
.	.	+	.	+	.	reka,
.	.	+	.	+	.	čuvaj,
.	.	+	.	+	.	del maše,
.	.	+	.	+	.	blagovestnik.
	.	+	.	+	.	votlina,
.	.	+	.	+	.	plod,
.	.	+	.	+	.	seme,
.	.	+	.	+	.	rastlina.

Mesto križcev — od zgoraj navzdol — dva
slična pregovora!

MAGIČEN LIK.

(Castor & Pollux, Maribor.)



Vodoravno
in navpično:

1. zločin,
2. zemlja,
3. strd,
4. pokoj,
5. pleme.
6. vez,
7. bližina,
8. oseba iz Finžgarjevega romana: „Pod svobodnim soncem“.

RAČUNSKA.

(Castor & Pollux, Maribor.)

$$17^1 + 4^2 + 2^2 + 19^1 + 10 + 19 + (2^2 + 2) + 5^1 + 1 + (3^2 + 2^2) + (3^2 - 3) + (1 + 1)^2 + 17 + (4^2 + 2) + (5^2 - 15) + 5 + (2^2 + 2^2 - 2) = ?$$

Razreši vse oklepaje in kvadrate! Številke, katere dobiš, ti povedo črko iz abecede!

Rešitev in imena rešilcev prihodnjič.

Čas za rešitve do 20. v mesecu.

REŠITEV ZANK IN UGANK

1. Računska: Kri ni voda.
2. Dopolnitev: Brez dela ni jela.
3. Črkovnica: Največ sveta otrokom sliši Slave. Prešeren.
4. Iz matematike: $\Pi + \sqrt{\quad} = 4.1415 \dots$
5. Sestavljalnica: Bodi vedno to, kar si, ali bodi ves!

Prav so rešili: Jug Franjo, Studenci pri Mariboru (razen zadnje), Ivan Čampa, V. a kl. gimn. v Ljubljani (prvi dve, 3—5 so njegove!) in Dušan Rueh, IV. a kl. gimn. v Ljubljani (vse).

Vse
kar potrebujeteš
za gospodarstvo
lahko kupiš
pri



GOSPODARSKI ZVEZI
V LJUBLJANI

Vam nudi
po najnižjih cenah

perilo
čevlje, aktovke
šolske mape, šolske torbice
in druge potrebščine
za dijake

Ant. Krisper
Ljubljana

Stritarjeva ul. 3

Mestni trg 26

ZA NAKUP
ŠOLSKIH IN
TEHNIČNIH
POTREBŠČIN
SE PRIPOROČA
TRGOVINA
S PAPIRJEM

M. TIČAR
LJUBLJANA

VSA TISKARSKA DELA
IZVRŠUJE PO NIZKIH
CENAH IN PRIZNANI
KVALITETI

TISKARNA
VEIT IN DRUG
DRUŽBA Z O. Z.
VIR - DOMŽALE

**LJUDSKA
POSOJILNICA**

reg. zadr. z neomej. zavezo

v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po najugodnejši
obrestni meri, vezane vloge po dogo-
voru ter brez vsakega odbitka.

Tudi rentni davek plačuje posojilnica sama

Svoje prostore ima tik za frančiškansko
cerkvi, v lastni palači, zidani še pred
vojno iz lastnih sredstev. Poleg jamstva,
ki ga nudi lastna palača, veleposestvo in
drugo lastno premoženje, jamčijo pri Ljud-
ski posojilnici kot zadrugi z neomejenim
jamstvom za vloge vsi člani s svojim pre-
moženjem, ki presega večkratno vrednost
vseh vlog.

Hranilne vloge znašajo nad
160 milijonov Din.

NOVI RADIONE TRO- ELEKTRONSKI SUPER

ZAHTEVAJTE
PONUDBO TUDI ZA DRUGE
APARATE „RADIONE“ OD
GLAVNEGA ZASTOPNIKA
TVRDKI



„RADIO“, r. z. z. o. z.
V LJUBLJANI
MIKLOŠIČEVA C. 7 / TEL. 3190

VALOVI 200—2000 m. — IZBOREN SPREJEM
CELE EVROPE. — NAJVEČJA SELEKTIVNOST.
— VISOKOFREKVENČNE PENTODE —
POPOLNA STABILNOST. — TOČNA SKALA
Z IMENI POSTAJ. — OPTIČNA KONTROLA
POSTAJ. — BREZ BRNENJA. — MAJHNA PO-
RABA TOKA.

NOVA ZALOŽBA V LJUBLJANI

Kongresni trg 19.

Šolske potrebščine

za vse šole, učila, zvezki, barve, risalno in tehnično orodje.

Knjige:

šolske, leposlovne in znanstvene. Tuja literatura v vseh
jezikih.

Po zelo nizki ceni odlični prevodi iz klasične literature:
Sophokles-Sovre: Kralj Oidipus, Euripedes-Sovre: Bratski spor,
Shakespeare-Župančič: Julij Cezar, Beneški trgovec.

Kdor kupuje
knjige gre v

**JUGOSLOVANSKO
KNJIGARNO
v Ljubljani**

ZAHTEVAJTE PROSPEKTE!

Zbirke žepnih slovarjev in učbenikov /
Leposlovna knjižnice / Ljudske knjižnice
/ Zbirke domačih pisateljev / Zbirke
mladinskih spisov / Zbirke „Kosmos“ /
Možnost mesečnega odplačevanja

Naročniki knjižnih zbirk uživajo
25% popusta pri nakupu drugih
knjig iz naše založbe izvz. šolskih

DOM. ČEBIN

PREMOG - DRVA - KOKS

**LJUBLJANA
WOLFOVA ULICA 1**

T E L E F O N 2 0 - 5 6

